

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA

PODMÍNKY

neomezené anonymní soutěže na umělecký návrh
pamětní stříbrné 200 Kč mince k 600. výročí sestrojení Staroměstského orloje

V Praze v listopadu 2008

PODMÍNKY

celostátní neomezené anonymní soutěže na umělecký návrh pamětní stříbrné 200 Kč mince k 600. výročí sestrojení Staroměstského orloje

- 1) Česká národní banka vypisuje celostátní neomezenou anonymní soutěž na návrh pamětní stříbrné 200 Kč mince, která bude vydána v roce 2010.
- 2) Soutěž se řídí ustanoveními § 847 - § 849 občanského zákoníku o veřejné soutěži.
- 3) Účelem soutěže je získání hodnotného a technickým podmínkám vyhovujícího návrhu.

Vydáním stříbrných 200 Kč mincí má být nejširší veřejnosti připomenuto 600. výročí sestrojení Staroměstského orloje, jednoho z nejstarších orlojů na světě.

Hlavní technickou podmínkou soutěže je odevzdání kruhového návrhu provedeného v sádře (lící a rubová strana samostatně) o průměru 180 - 200 mm (bezpodmínečný požadavek mincovny - překročení je důvodem k vyloučení z hodnocení) v patřičné síle, aby snesl manipulaci bez upevnění na podložku. Každý návrh musí být označen soutěžní značkou (heslem vyjádřeným slovně, popř. číselně; kreslené značky jsou nepřipustné) na rubové straně sádrových kotoučů, a to stejnou na lící i rubové straně návrhu mince. Návrhy musejí být předkládány v definitivní podobě, to znamená, že po technické stránce musejí být po drobných úpravách podle požadavků mincovny způsobilé k výrobě razidel. **Zásadní podmínkou je, aby pod jednou značkou byl předložen kompletní návrh mince, tj. aby obsahoval alespoň jednu lící a jednu rubovou stranu.**

- 4) Na lící straně (aversu) je nutno umístit v opisu (při obvodu mince) nebo v nápisu (řádcích) název státu „ČESKÁ REPUBLIKA“ a nominální hodnotu mince se zkratkou peněžní jednotky „200 Kč“. Jako dominantanta lící strany může být použit:
  - a) buď motiv tradičně zdůrazňující, že mince je platidlem České republiky, tj. **umělecká kompozice heraldických zvířat z velkého státního znaku České republiky**, případně doplněná drobným dekorem vztahujícím se k tématu mince,
  - b) nebo **motiv vztahující se bezprostředně k tématu mince.**

Umělecká kompozice heraldických zvířat musí být ztvárněna tak, aby nedocházelo k nečitelným stylizacím či nechtěnému karikování, a aby byla v souladu s provedením rubové strany. Kompozice nesmí být přímým ztvárněním velkého státního znaku podle vyobrazení v příloze zákona o státních symbolech České republiky (vyobrazení je připojeno k těmto podmínkám). V případě, že **kompozice je dominantou lící strany, nemusí zaujímat celou plochu mincovního pole, musí však být umístěna v horní části mince**, tvoří-li pouze doprovodný prvek, může být umístěna kdekoliv, vždy však neznevazujícím způsobem.¹ Na místě, kde by podle mínění autora měla být značka mincovny, bude umístěno kolečko o průměru 8 - 10 mm (propočteno na model o průměru 180 - 200 mm).

Na rubové straně (reversu) je nutno vyjádřit motiv vztahující se ke Staroměstskému orloji, nápis nebo opis „**SESTROJENÍ STAROMĚSTSKÉHO ORLOJE**“ a letopočty

¹ Počet heraldických zvířat v kompozici není pevně stanoven – může se jednat o samostatné zvíře (český lev, moravská orlice, slezská orlice), kombinaci dvou zvířat (např. obou orlic), pokud je to významné vzhledem k tématu mince, úplnou trojici zvířat nebo jejich čtveřici tak, jak je ve velkém státním znaku. Protože samostatný český lev je na oběžných mincích ČR a trojice zvířat na mincích zlatých, za nejvhodnější se pro pamětní stříbrné mince považuje čtveřice (popř. dvojice) heraldických zvířat.

„ 1410 -2010“. Na místě, kde by měla být autorská značka, umístí výtvarník čtvereček o velikosti 8 x 8 až 10 x 10 mm (propočteno na model o průměru 180 - 200 mm).

Řešením hrany se výtvarník nemusí zabývat.

Mince bude ražena ze slitiny o 900 dílech stříbra a 100 dílech mědi, její průměr bude 31 mm a hrubá hmotnost 13 g. Ražena bude také ve špičkové kvalitě, u níž zvláště dobře vynikne vrcholný lesk i v drobných ploškách proti matovému reliéfu. K této okolnosti by měli účastníci soutěže přihlédnout. Soutěžící mohou shlédnout v pracovní dny od 9 do 15 hod. vzorové modely pamětních mincí a mince špičkové kvality² v sekci peněžní a platebního styku České národní banky v Praze 1, Na Příkopě 28; tamtéž se mohou seznámit s publikacemi o mincích. Návštěvu lze dohodnout se sekretářkou Komise pro posuzování návrhů na české peníze, tel. 22441-2999.

- 5) Soutěžní návrhy musejí být odevzdány nebo odeslány poštou do **12. hodiny dne 16. ledna 2009 (pátek)** na adresu:

a) pro poštovní styk

Česká národní banka
Sekce peněžní a platebního styku
Na Příkopě 28
115 03 Praha 1

b) pro osobní doručení mimo den uzávěrky

Česká národní banka - podatelna
vchod ze Senovážné ul.,

na dveřích proti vchodu mezi turnikety jsou uvedena telefonní čísla, na která je nutno volat a uvést, že jde o odevzdání sádrového modelu.

Doba příjmu: 7.00 až 17.00, v pátek 7.00 až 15.00 hod.

c) pro osobní styk v den uzávěrky

Česká národní banka, rovněž vchod ze Senovážné ul., salónek pro návštěvy (chodba vpravo za vchodem)

Doba příjmu : 8.00 až 12.00 hod.

Ke každému návrhu musí být připojena zalepená obálka označená stejnou soutěžní značkou (heslem) jako na modelech. Obálka musí obsahovat lístek se jménem autora návrhu, jeho adresou a shodnou soutěžní značkou jako na obálce. Doporučuje se uvést i telefonní číslo pro případ nutnosti rychlého spojení. **Žádáme autory, aby na lístku s adresou uvedli i bankovní spojení, případně včetně specifického symbolu (osobní konto atd.) pro bezhotovostní převod úhrady za případné finanční ohodnocení návrhu.** Pokud byly údaje ČNB sděleny v minulosti a nezměnily se, stačí uvést jméno autora a značku s poznámkou „údaje nezměněny“.

Návrhy odeslané poštou musejí být avizovány poštou doporučeným dopisem na adresu uvedenou v tomto bodu, nebo e-mailem na adresu petra.madarova@cnb.cz, nebo telefonicky na číslo uvedené v bodech 5 a 7. V oznámení je nutno uvést podací číslo odesílajícího poštovního úřadu. U balíkových zásilek je rozhodující hodina a datum poštovního razítka na průvodce. Návrhy musejí být zaslány v obalech pro křehké zásilky odpovídajících přepravním pravidlům pošty. Zásilky musejí být zapečetěny a na vnějším obalu označeny „Soutěž na PSM Staroměstský orloj“. Zásilky doručené osobně do ČNB rovněž musejí být řádně zabaleny, aby nemohlo dojít k jejich poškození; zásilky

---

² České a československé pamětní mince a některé jejich sádrové modely lze shlédnout i v Expozici České národní banky. Podrobnější informace o Expozici ČNB a možnosti ji navštívit jsou k dispozici na internetových stránkách ČNB www.cnb.cz.

předávané na podatelnu je nutno označit „Sádrové modely pro sekci peněžní a platebního styku“.

Doručené návrhy zůstávají po dobu tří dnů po zhodnocení návrhů Komisí pro posuzování návrhů na české peníze vystaveny v sekci peněžní a platebního styku ke shlédnutí výtvarníkům, kteří se zúčastnili soutěže. Po uplynutí tří dnů si mohou výtvarníci vyzvednout své návrhy zpět.

6) Soutěžní návrhy zhodnotí Komise pro posuzování návrhů na české peníze. Předsedou komise je náměstek ředitele sekce peněžní a platebního styku České národní banky, členy komise jsou renomovaní výtvarníci, medailéři, teoretici výtvarného umění a učitelé uměleckých škol. Komisi svolává Česká národní banka jako vypisovatelka soutěže. Administrativní práce pro komisi zajišťuje sekretářka komise, Mgr. Petra Madarová, pracovnice sekce peněžní a platebního styku České národní banky, tel. 22441-2999.

7) Pro nejhodnotnější návrhy se stanoví tyto ceny:

I. cena ..... 40 000,- Kč

II. cena ..... 25 000,- Kč

III. cena ..... 18 000,- Kč

Kromě toho může komise rozhodnout o udělení odměn i dalším hodnotným návrhům. Komise může rovněž od udělení kterékoliv z cen upustit, anebo částky určené na ceny rozdělit jiným způsobem, a to i ve formě odměn. Komise navrhuje též vyplacení režijních příspěvků autorům hodnotných návrhů, které v soutěži cenu nebo odměnu neobdržely. Výše a počet těchto příspěvků jsou závislé na počtu soutěžních návrhů a na jejich umělecké a technické úrovni. Ceny, odměny a režijní příspěvky vyplatí Česká národní banka do 30 dnů od výroku komise.

V případě pořádání užší soutěže obdrží její účastníci vyzývací odměnu. Vítězný návrh získá I. cenu, zbývající návrhy již v užší soutěži dále honorovány nebudou. Od udělení I. ceny může komise upustit.

Ceny a odměny ze soutěže vyšší než 10 000 Kč budou podle § 36 odst. 2 písm. l) zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu ve znění pozdějších předpisů, sníženy o daň z příjmů ve výši 12,5 %, která bude Českou národní bankou odvedena podle § 79 zákona č.337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, správci daně.

8) Výběr soutěžních návrhů pro realizaci provádí bankovní rada České národní banky. Bankovní rada není vázána názorem komise, k realizaci však může být vybrán pouze návrh, kterému byla udělena některá z cen, nebo návrh z užší soutěže.

Autorovi, jehož soutěžní návrh bude realizován (líc i rub), bude vyplacena autorská odměna za užití díla (převedení reprodukčního práva k ražbě neomezeného počtu mincí s ročníkem ražby 2010) a výtvarnou spolupráci při realizaci, v celkové částce 50 000 Kč, a to na základě smlouvy uzavřené s autorem. Nepřijme-li autor, jehož soutěžní návrh bude vybrán k realizaci, návrh smlouvy o převedení reprodukčního práva k ražbě do 15 dnů poté, co mu bude doručen, vyhrazuje si ČNB právo zahájit jednání o realizaci s autorem jiného návrhu. V případě kombinace lící a rubové strany dvou autorů obdrží každý autor polovinu uvedené částky.

Bude-li nutno provést na přijatém návrhu úpravy, je autor povinen provést je bezplatně ve spolupráci s určenou mincovnou a za tím účelem se na vyzvání do mincovny dostavit. Věcné náklady spojené s cestou autora do mincovny budou hrazeny Českou národní bankou zvlášť po předložení příslušných dokladů. Jestliže by autor návrhu vybraného k realizaci nemohl provést či dokončit z jakéhokoliv důvodu definitivní úpravy ve stanovené době, má Česká národní banka právo nechat úpravy provést jiným výtvarníkem nebo zadat k realizaci jiný návrh.

Po realizaci návrhu obdrží autor dva kusy autorských odražků mince ve špičkové kvalitě.

Pokud nebude mince realizována vůbec, obdrží výtvarníci, kteří v soutěži získali I., II. a III. cenu, k těmto cenám částku 10 000 Kč, 6 000 Kč resp. 4 000 Kč. Pokud bude realizován jiný návrh než ten, kterému byla udělena I. cena, dostane autor návrhu, který získal první cenu, částku 20 000 Kč.

- 9) Autorské právo k oceněným návrhům zůstává nedotčeno. Návrhy splňující soutěžní podmínky, které v soutěži obdržely ceny nebo byly odměněny alespoň částkou 10 000 Kč, se stávají vlastnictvím České národní banky. Při případné realizaci kteréhokoliv návrhu bude autorovi vyplacena odměna podle bodu 9) těchto podmínek.

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA

Sekce peněžní a platebního styku

Ing. Tomáš Hládek
ředitel sekce

JUDr. Leopold Surga
náměstek ředitele sekce

Staroměstský orloj

Jeden z nejznámějších a také nejstarších orlojů na světě se nachází na jižní stěně Staroměstské radnice v Praze. Na základě „Zprávy o orloji pražském“ Jana Táborského z Klokotské Hory byl za jeho autora dlouhou dobu označován hodinář Jan Růže, který byl v letech 1475 až 1497 orlojníkem konšelů Starého města pražského. Postupem času ale začaly o autorství orloje vyvstávat pochyby. Důvod k tomu poskytl zejména použitý typ astronomického ciferníku, který byl v době působení Jana Růže již zastaralý. Po dlouhých bádáních byl za autora orloje označen hodinář Mikuláš z Kadaně, který stroj sestrojil pravděpodobně podle návrhu matematika Jana Šindela. Upřesněn byl i letopočet vzniku stroje na rok 1410.

Staroměstský orloj je složen z astronomické části, kalendářového kola a pohyblivých figurek. Jednou z nejstarších součástí orloje je hodinový stroj a astronomický číselník. Patrně v 17. století byly přidány dřevěné sošky a figury apoštolů. V průběhu staletí byl stroj mnohokrát poškozen a následně opravován. Od roku 1735 byl v kritickém stavu a pražský magistrát dokonce uvažoval o jeho prodeji. O záchranu se zasloužil astronom Antonín Strnad, pod jehož dohledem provedl opravu stroje v letech 1787 – 1791 hodinář Šimon Landesperger. Další velká oprava proběhla v letech 1865 až 1866, kdy orloj získal své další typické součásti – ozvučenou sošku kohouta a zejména novou kalendářní desku vyzdobenou obrazy od Josefa Mánesa. V posledních dnech 2. světové války byl těžce poškozen při požáru Staroměstské radnice a po velkém úsilí znovu uveden do chodu roku 1948.

Stroj orloje se skládá ze čtyř součástí – stroje hlavního (nazývaného taktéž stroj jící), zvonícího, bicího a kalendářního. Hlavní stroj je nejstarší součástí orloje, uvádí do pohybu ručičky na ciferníku a odemyká další tři stroje. Zvonící stroj upozorňuje zvoněním na odbíjení hodin, které provádí bicí stroj. Kalendářní stroj o půlnoci posunuje kalendář o den. Původně byl hlavní stroj poháněn vodorovným vahadlem, tzv. lihýřem, který měl zajišťovat udržení rovnoměrného chodu hodin. Lihýř byl však velmi nepřesný a roku 1866 byl proto nahrazen chronometrem Božkovy konstrukce s kompenzačním rtuťovým kyvadlem.

Základem astronomické části orloje je astroláb umístěný na černě orámovaném kruhu s barevným pozadím. Modrý kruh ve středu plochy znázorňuje Zemi a horní jasně modrá plocha pozadí ztvárňuje oblohu nad horizontem. Černá a červená plocha pak představují část oblohy pod horizontem. Zlaté římské číslice na okraji modrého kruhu tvoří ciferník 24 hodinového dne. Zahnuté zlaté čáry rozdělují modrou plochu ciferníku na 12 částí a označují tzv. planetární hodiny. Planetární hodina představuje jednu dvanáctinu času mezi východem a západem Slunce a proto se její délka v průběhu roku mění podle změny délky dne během roku. Astroláb poháněný hodinovým strojem zobrazuje aktuální polohu Slunce a Měsíce jak vůči obzoru, tak vůči zvířetníku.

Uvnitř černě orámovaného kruhu leží mezikruží ztvárňující znamení zvěrokruhu. Na vnějším okraji hodin je černý ciferník se zlatými arabskými čísly ztvárněnými v gotické podobě, který se nazývá čtyřiadvacetník. Číslo ciferníku ukazují staročeský čas, který začíná při západu Slunce. Kolem kruhu zvěrokruhu obíhá zlaté Slunce, které ukazuje pozici Slunce na ekliptice.

Kalendářní deska s obrazy Josefa Mánesa znázorňuje alegorie měsíců, menší obrazy znázorňují znamení zvěrokruhu. Na jejím okraji se nachází kalendárium s církevními svátky. Poslední součástí orloje jsou mechanické figurky, které znázorňují 12 apoštolů. Jejich současná podoba pochází z druhé poloviny 20. století od řezbáře Vojtěcha Suchardy.

Se vznikem Staroměstského orloje je spojena zejména legenda o mistru Hanušovi. Ten byl podle legendy oslepen na příkaz staroměstských radních, aby jinde nemohl postavit podobný orloj. Mistr Hanuš se ale dovtípil, že šlo zřejmě o plán radních a požádal svého pomocníka, aby ho zavedl k vnitřní části orloje. Pak vložil ruku do stroje a orloj na dalších sto let zastavil. Nejznámější podání legendy o mistru Hanušovi sepsal Alois Jirásek ve Starých pověstech českých.

Pramen textu: Zdeněk Horský – Pražský orloj, Praha, 1988

Obrázky: ČNB (1. – 4.), kniha Pražský orloj (5. – 7.) a Národní technické muzeum (8. – 9.)

Seznam obrázků :

1. Celkový pohled na Staroměstský orloj
2. Detail astrolábu
3. Detail kalendářní desky
4. Astroláb a pohyblivé figurky
5. Stroj Staroměstského orloje
6. Božkův chronometr řídící chod orloje
7. Záběr na pohyblivé figurky apoštolů
8. – 9. Rub a líc astrolábu pocházejícího z doby kolem roku 1450

